

DIEVEN VAN VUUR

Eerder verschenen van Ivo Victoria:

Alles is OKÉ

Billie & Seb

Gelukkig zijn we machteloos

Hoe ik nimmer...

Ivo Victoria

Dieven van vuur

Roman

LEBOWSKI PUBLISHERS

AMSTERDAM 2022

Deze uitgave kwam tot stand door bemiddeling van Sebes & Bisseling Literair Agentschap te Amsterdam.

© Ivo Victoria, 2021

© Lebowski Publishers, Amsterdam 2021

Omslagontwerp: Riesenkind, 's-Hertogenbosch

Auteursfoto: Jan Willem Kaldenbach

Typografie: Crius Group, Hulshout

ISBN 978 90 488 6709 7

NUR 301

www.lebowskipublishers.nl

www.overamstel.com

OVERAMSTEL

uitgevers

Lebowski Publishers is een imprint van Overamstel uitgevers bv.

Alle rechten voorbehouden.

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor Gwena

Bij aankomst in iedere nieuwe stad vindt de reiziger iets van zijn verleden terug waarvan hij niet meer wist dat hij het had: de vreemdheid van wat je niet meer bent of niet meer bezit, wacht je op het moment dat je vreemde en niet eerder bezeten plaatsen betreedt.

Italo Calvino, *De onzichtbare steden* (vertaling Henny Vlot)

He took and buried some of our things in a bucket. He said that nobody else would know where we'd put 'em, and that we'd come back someday, maybe, and they'd still be sitting here, just the same, but we'd be different. And if we never got back, well, somebody might dig 'em up a thousand years from now and wouldn't they wonder!

Holly in *Badlands* (1973, regie Terrence Malick)

Die ochtend kwam de verdelger. In de woonkamer, op de eerste verdieping van ons huis, bleef hij staan voor de platenkast. Een gele bidon in de ene en een lange metalen sproeier in de andere hand. Hij floot tussen zijn tanden.

‘Hoeveel elpees zijn dat?’ ‘Tweeduizend’, zei ik. ‘Wow.’

Hij hield zijn hoofd schuin en begon de platenruggen te lezen. ‘Allemaal jazz’, zei ik.

‘O.’

Er viel een stilte. Hij bleef zijn hoofd schuin houden. Dat doen ze allemaal. Ik dacht aan zijn nieuwsgierigheid, misschien was het zelfs een prille vorm van enthousiasme geweest, die langzaam uit zijn lichaam wegsijpelde en langs armen en benen de vloer op stroomde. Nog even, een paar seconden, en ik zou het kunnen zien liggen aan zijn voeten: een plasje onbegrip.

Hij bleef kijken. De pezen in zijn nek spanden zich op. Lang kon het niet meer duren. Door de smalle, hoge ramen aan de voorzijde brak de zon door – een weifelende glimlach. En allemaal zeggen ze nog iets, ter afsluiting van wat geen gesprek meer kan worden.

‘Mmm. Jazz, hé? Daar ken ik niks van.’ Ik knikte en zei: ‘Ik ook niet.’

Het hoofd van de verdelger kantelde, en zette zich opgelucht weer recht op diens romp.

Vanuit onze woonkamer geven twee glazen klapdeuren uit op een klein balkon. Niet aan de straatkant, en ook niet aan de achterzijde van het huis maar aan de *binnenzijde*; ik weet nooit hoe ik dat moet uitleggen. Er loopt een schacht dwars door ons huis. Daar komt het op neer. Ik woon hier graag. Het is een smaakvolle woning, strak maar sierlijk en vrij van logica, als een jonge vrouw. Een ontwerp van Claus en Kaan. Twee gerenommeerde architecten, naar verluidt. Mochten zij dit lezen, dan zou ik willen zeggen: als je nog eens een huis ontwerpt, probeer dan aan voldoende opbergruimte te denken. Enkele jaren geleden hebben wij hun schacht op de benedenverdieping dicht laten bouwen en er een extra slaapkamer voor de kinderen van gemaakt.

Wanneer ik op dat balkon sta te roken, met mijn rug naar de woonkamer, op de vlonderplanken, tussen de bloempotten, die gevuld zijn met verdorde planten, dan heb ik links van mij de moedige maar kansloze poging van een magere klimopplant om een smerige betonnen buitenmuur toe te dekken, en rechts een met hout betimmerde wand waarachter de gang ligt die de woonkamer met de keuken verbindt. Over de dakramen van onze slaapkamers heen kijk ik door het raam aan de overzijde onze keuken binnen. Vooral 's avonds, wanneer de rest van het huis donker is en de ingebouwde halogeenlampen onder in de keukenkasten hun licht werpen op het espressoapparaat, het kruidenrekje, een half opgegeten boterham en andere zaken die natuurlijk deel uitmaken van de biotoop die wij het aanrecht noemen, kan deze aanblik mij intens gelukkig stemmen.

Ik herinner mij de dag dat de eerste wespen kwamen. Via de sleuven in de houten buitenbetimmering kropen ze in de spouw van de wand aan mijn rechterhand. Ik sta vaak op dat balkon,

rokend, dwalend door mijn gedachten als een nieuwsgierige toerist, in deze periode van het jaar veelal mijmerend over vroeger.

Onze schaduwen nestelen zich in de plekken die wij achterlaten. Daarom raken we altijd zo in de war wanneer we er terugkeren, al is het maar in gedachten: omdat we de leegheid niet verwachten, het desolate, het verlatene van wat in onze herinnering bruisend en vol was, als de glazen champagne die wij toen nog niet konden betalen.

Ach, wat waren wij meer dan dwazen die naar een wilde jeugd verlangden, hun uiterlijk verwaarloosden in de hoop te worden bewonderd, en hun longen in brand zetten voor de lol? (Dat wij nog leven is een wonder, ook al ademen de meesten van ons met piepende geluiden en maken we beklagenswaardige lijstjes van wie bij ons in bed belandde, of wie we enkel zoenden of anderszins bijna hadden gehad.)

Wat rest er ons dan wel? Waar kunnen wij terug aan denken? Aan de dingen en gebeurtenissen die beslissend hadden kunnen zijn. Ze dansen, uitdagend, op de onbegrijpelijke noten die zonder overleg tegen die platenkast op springen; wespen, inderdaad, op zoek naar hun nest.

Het is geen dragende muur, dus nauwelijks meer dan wat hout, pleister en isolatiemateriaal. Wekenlang vlogen die wespen af en aan. De kolonie leek te groeien met iedere nieuwe sigaret. Toen ik het verdelgingsbedrijf belde, vertelden ze dat die wespen mijn muur van binnenuit zouden vernietigen met hun nest. Ik moest denken aan duizenden tot tienduizenden wespen die alles in die spouw zouden reduceren tot gruis en op een dag allemaal tegelijk uit die sleuven tevoorschijn zouden komen en uitvliegen.

Ik toonde de verdelger het balkon. Het hele idee is dat de wespen het mengsel aan hun lijf krijgen, mee het nest in nemen, en de koningin vergiftigen. De koningin sterft, het nest wordt verlaten.

Ik vroeg die kerel of dat zeker werkte. ‘O ja’, zei hij. ‘Die koningin gaat *keikapot*.’

We keken omhoog, naar die sleuven in de buitenbetimmering, alsof het jazzplaten waren. Een vervelende kleine worm vrat zich een weg door de achterkant van mijn hoofd (waarvan ik me voorstel dat het de locatie van ons geweten is, ik weet ook niet waarom ik dat denk.) Het was niet meer dan een lichte, irritante kriebel – die zijn het ergst.

Nadat ik de verdelger had uitgelaten, liep ik de woonkamer in en ging voor de platenkast staan. Ik herkende een rijtje identieke platenruggen, de bovenste helft oranje, de onderste zwart. Blind trok ik een elpee uit het vak en ik liep naar de platenspeeler. Een album van Archie Shepp: *On This Night*.

Ik lichtte het deksel van de pick-up. Het vinyl gleed soepel uit de hoes. En hoewel het schoon leek en glansde, liet ik de arm er even boven zweven terwijl ik een antistatisch borsteltje tegen de ronddraaiende plaat aan hield. Daarna draaide ik het volume van de stereo open en duwde de hendel naar beneden. Een droge klik. De naald zakte, raakte het vinyl, wipte weer op en koos een groef. Voor even genoot ik van de krakende ruis uit de speakers en de holle tik die weerklonk toen ik het deksel weer sloot. Daarna: een springerige, atonale pianoriedel, dwarrelend door de kamer. Een ijle vrouwenstem begon te zingen. Op de achtergrond rommelde een drummer. Even later viel de bassist in. Ze speelden alsof ze niks met elkaar te maken wilden hebben. Slechts heel af en toe kwamen ze samen in een simpele melodielij, die ze enkele keren herhaalden, om meteen daarna

te hervallen in de chaos van het begin. Een plagerig spel dat minutenlang aanhield tot de muziek eindelijk in een herkenbaar bluesritme viel en Archie Shepp zijn saxofoon aan de lippen zette. Ik sloot de ogen en dacht terug aan de eerste van die nachten, zoveel jaren geleden. Het was een snelle opeenvolging van messcherpe beelden. Een trailer van het verleden.

Hoe wij door de duisternis snijden. Bennie achter het stuur. Rokend. Korte giftige trekken, gulzig inhalerend terwijl hij met de toppen van zijn vingers op de versnellingspook trommelt. Onregelmatig. Nijdig. Hij heeft gedronken, maar hij zegt dat het gaat. Jelle zegt niks. Hij staart voor zich uit en ik, op de achterbank, kan dwars door zijn schedel heen de triomf zien die in zijn glimlach speelt, de voorpret om de verhalen die we straks in het café zullen vertellen.

Hoe wij het gebouw binnendringen, gedreven door onadenkendheid, vrij van welk besef dan ook. Jelle, de gids. Zijn witte gympen dansen geruisloos een ladder op en ik volg, de idioot die niet weet waar we heen gaan, stram en stijf, bevangen door het soort koude dat alleen in lege, kale gebouwen hangt.

Hoe we juichen om dingen waar wij niks van af weten. Jazzelpees. Een opgezette vis. Brieven. Vanaf het begin, de ontdekking, de drieste strooptochten die volgen, tot en met de angst en onrust die ons zullen overvallen.

Ik kon het allemaal zien. Die ochtend, de ochtend van de verdelger. Buiten droegen de wespen nietsvermoedend het gif hun nest in. Binnen nam de muziek van *On This Night* bezit van de kamer, gleed door de gang de keuken in, stak door naar de trappenhal, en verspreidde zich zo trede voor trede verder omhoog en omlaag totdat het hele huis leek te zingen.

I

Ik kan mij niet herinneren sinds wanneer precies de mannen in Antwerpen elkaar kussen ter begroeting, maar ik weet wel zeker dat ik een tijd heb gekend dat ze dat niet deden. Een tijd waarin wij simpelweg onze hand opsteken en ‘Joe’ zeggen of iets onverstaanbaars mompelen, zoals jonge jongens doen, hun nonchalance als een tweedehands lederen jack om de schouder geslagen.

Maar op een nacht ergens halverwege de jaren negentig, of iets later, wat doet het ertoe, wellicht in de weken voor kerst – de straten van de stad verscholen onder een dak van veelkleurige lichtslangen en de lucht even koud als het bier dat ze binnen schenken – word ik verrast door Jelle, een vriend die ik tot dan toe tamelijk serieus heb genomen.

Ik zit in Bar Tabac in Antwerpen-Zuid, kortweg *’t Zuid*. Een van de cafés op de kaaien die de gedempte Zuiderdokken flankeren en waar ik wel vaker ben te vinden. Van daar kunnen Jelle en ik desnoods nog op handen en voeten naar huis; ik woon aan de andere kant van de dokken, vlak bij de Waterpoort, een statige, zeventiende-eeuwse stadspoort die door de geschiedenis heen al twee keer is verplaatst en wat verloren op een rotonde staat, losgerukt van haar muren, nergens meer toegang toe biedend. We wonen hier sinds een paar maanden. Waarom? Och. Alles wat we erover kunnen zeggen, is dat we

denken dat we hier moeten zijn. We komen uit dezelfde soorten dorpen, ordentelijke randgemeenten van 't stad, hebben allebei net onze eerste grote liefde achter de rug – meisjes met wie onze moeders goed konden praten. Soms, wanneer we samen op de kade langs de Schelde een jointje roken, kan ik die dorpen nog voelen en hoor ik de mensen die we achterlieten in hun kleine bedjes woelen. Ik kan hun dromen zien, dromen met de weidsheid van de rivier aan de oever waarvan wij zitten.

Bar Tabac is niet mijn favoriete kroeg. En ook die avond zit ik er niet omdat ik er zin in heb. Ik ben er terechtgekomen door het toeval dat de nachten op 't Zuid regeert en waarvan meestal pas achteraf valt vast te stellen of het mooi dan wel ongelukkig was.

Tabac is een muzikantencafé. We hebben het over de periode van de grote doorbraak van de Antwerpse popgroep *DEUS*, ook al mannen die wat het kussen van mannen betreft in de frontlinie hebben gelopen. Coole gasten, die altijd in slow motion bewegen. Hun hit 'Suds & Soda' is het Antwerpse equivalent van Nirvana's 'Smells Like Teen Spirit', een opzweepend *anthem* voor wie jong en ongeduldig is, en hun lokale roem is geëxplodeerd sinds ook Engeland voor de bijl is gegaan. We zien ze elke dag op MTV. Antwerpse jongens. Jongens van onze leeftijd. Het is niet eerder vertoond. 'En redelijk verbijsterend voor iedereen met een normaal melodisch gehoor', zoals Maurice het later zal verwoorden.

DEUS mag verantwoordelijk worden geacht voor het ontstaan van 'de Antwerpse scene'; het is in de slipstream van hun succes dat 't Zuid in die jaren wordt overspoeld met nog meer visionaire muzikanten die de popmuziek óók opnieuw willen uitvinden met behulp van ontstemde violen en kapotte mi-

crofoons, en bevolkt wordt door types die altijd, ongeacht het seizoen, in een *marcelleke* rondlopen. Bar Tabac is hun café. Ik noem hen de Steinerschooltypes, en Jelle moet dan meestal stilletjes lachen, omdat ze daar veelal hun 'opleiding' hebben genoten. Die aanhalingstekens heb ik overgenomen van mijn ouders, die mij naar goede katholieke colleges en universiteiten hadden gestuurd, niet beseffende dat toen ik daaruit kwam, ik niet alleen over een hoogwaardig diploma beschikte, maar ook over een uitstraling waarmee het moeilijk overleven is in het Antwerpen van de jaren negentig. Ik zit opgesloten in een harnas van moraal en plichtsbesef, elementaire beleefdheid en verantwoordelijkheidsgevoel. Ik mis het gebrek aan academische vorming en goede manieren om erbij te kunnen horen én ik heb de neiging logisch en realistisch na te denken over de dingen des levens. Daarbovenop heb ik een baan. Een vaste betrekking, zoals dat heet: redacteur bij het maandblad *Bouwbedrijf*, het vakblad van de Nationale Bouwconfederatie in Brussel. De belangenvereniging van aannemers. Ik schrijf over het nieuwste type betonmolen en de laatste stand van zaken aangaande de verwerking van bouwafval of diefstalpreventie op bouwplaatsen. Elke ochtend neem ik om halfacht de trein in het station van Berchem. Een uur later stap ik uit de lift op de elfde verdieping van een enorm kantoorgebouw in de Lombardstraat in het centrum van Brussel en teken voor binnenkomst in het register dat op een rustiek houten tafeltje in de gang ligt.

Ik herinner me de geur die er hing, muf en zwaar, alsof die geur zelf ook niet goed wist wat hij daar kwam doen, en ik weet nog hoe ik in die gang het kantoor van de directeur passeerde, een voorname man in pak met strakke lijnen in zijn grijze haren gekamd, en telkens opnieuw moest denken aan de dag dat hij mij die baan had aangeboden. De zelfverzekerdheid waarmee

hij had gezegd dat ik een mooie toekomst had, terwijl hij met een sinistere glimlach een kopje koffie mijn kant op duwde.

Daar zit ik, elke dag. Achter mijn computer, tegenover Eddy, mijn collega-redacteur, drieëntwintig jaar dienst, een man met een onverbeterlijk goed humeur en een grote zware bril, van het type dat hip is tegenwoordig. Hij houdt van Märklin modelbouwtreinen.

Ach, zo lang liggen de jaren tachtig nog niet achter ons. Ik ben nog niet gewend aan de gedachte dat er van alles mogelijk is. Een achterstand ten opzichte van die Steinerschooltypes die niet zomaar een-twee-drie in te halen is, hoe hard je ook blowt. Ik heb geluk dat ik Jelle ken. Hij hoort overal bij. Dat is zijn gave. Zonder zelf een woord te zeggen, alleen maar door zijn gesprekspartner op een bepaalde manier aan te kijken, gaat hij moeiteloos mee in het discours van zo'n type dat zonder blikken of blozen beweert de rock-'n-roll binnen afzienbare tijd van een nieuwe dimensie te zullen voorzien, het soort muzikant dat geen hindernissen ziet, niet in de beperkingen van zijn talent, noch in de ontvankelijkheid en welwillendheid van de wereld om hem heen. Een overtuiging die meestal is gebaseerd op de laatste repetitie van hun naar een ongepubliceerde novelle van een jong gestorven Russische dichter vernoemde *collectief*, waarbij hun gitarist banjo heeft gespeeld met een strijkstok. Hetgeen een *kweenioegrave* sound heeft opgeleverd die niet anders kán dan, op niet al te lange termijn, tot werelddominantie leiden. En Jelle luistert, welwillend, knikt, en houdt er meestal ook nog een pint aan over.

Een café van nog geen dertig vierkante meter groot. Versleten houten krukken. Vierdehands fauteuils. Het systeemplafond vochtig en in nicotine gedrenkt, net als de gesprekken, die lui en leep worden gevoerd, de ogen al gericht op de volgende die

moet weten van een jamsessie in café De Scène of een afterparty in de Hacienda, in de ene hand een pint en een sigaret, net te luid de naam fluisterend van een Amerikaanse producer die nog de assistent van de assistent van de producer van het album *Doolittle* van de Pixies is geweest, alleen toevallig net niet tijdens de opnames van *Doolittle*, en hoe enthousiast hij is over die laatste demo-cassette. Dan het zwenken van het hoofd, lichtjes naar achteren gekanteld, het wegslaan van een denkbeeldige haarlok, de beweging die het gesprek beëindigt, schouders en armen glinsterend van het zweet, lijzig door de mist van sigarettenrook wadend, tot de vrije arm op de breekbare schouders van een frêle meisje met zwart geverfde haren en een neuspiercing landt, wellicht een studente grafische vormgeving die basgitaar speelt of – bonuspunten – kan drummen.

Ik overdrijf niet. Ik doe mijn best om het geloofwaardig te houden. Soms is het op avonden als deze zo verschrikkelijk warm in Bar Tabac dat je er de condenserende ego's in dikke druppels van muren en ramen kan zien stromen.

Hoe die Steinerschooltypes door dat café bewogen. Soepel. Loom. Lichaam en ledematen langs lichamen en ledematen. Slangen die mij dreigden te verstikken.

Op zulke momenten meende ik te zien wat ik miste en fout deed en verlangde. Hun leven leek waarachtiger dan het mijne, in staat zelfs om het mijne aan te trekken als een zwart gat. Het besef dat ik alles goed had gedaan, volgens bepaalde standaarden, en dat precies dit ervoor zorgde dat ik niet kon zijn als zij, hoe hard ik ook probeerde, dat besef was verpletterend. Het harnas was te zwaar, onmogelijk af te schudden. Met elke stap die ik zette, begon het oorverdovend te kletteren.

Zo zit ik daar, tegen mijn zin en puur toevallig, op die godvergeten nacht, wanneer Jelle mij komt vinden en kussen. Díe nacht? Die welbepaalde eerste nacht? Ja. Het is haast onvoorstelbaar dat het een andere nacht kan zijn geweest.

Dat is het gekke: wanneer ik terugdenk aan de jaren negentig, dan denk ik in de eerste plaats aan 't Zuid en aan het ritme van de zomerdagen toen ik er woonde. De geur van verse koffie en de zwarte vegen op mijn hand van de krant die ik las op het terras van café Hopper of Patine. De gedachten die door mijn hoofd speelden terwijl mijn blik bleef rusten op het museum dat het plein domineerde – een vermoeide god uit een ander tijd-perk. De brede zandstroken ernaast, waar wij petanque speelden. Opspattend stofgoud in de zon, het geluid van de ene stalen bal die tegen de andere tikte. Handen op de rug. Handen in de zij. De ernst van elke handeling en hoe, op de zeldzame, echt hete dagen, de middagen vertraagden, steeds langzamer werden, zich leken te herhalen terwijl wij erbij stonden en de tijd in een eindeloos slome *loop* terecht kwam, waaruit hij pas ontsnapte wanneer de nacht viel en de *cochonnet* niet langer te onderscheiden was. De onoverwinnelijke roes die bezit van ons nam op de dansvloer van de Kaaiman of de Pacific, de bijbehorende gebaren en beelden die we vergaten op het moment dat we ze zagen – een lach, een hoofd tegen een schouder, de oogopslag van iemand die denkt dat niemand haar kan zien – en naar huis wankelend over de kasseien: de ochtendnevels die boven de gedempte Zuiderdokken hingen en het water zochten, verlangend naar schepen om te omhullen.

Zo gaat dat met mooie periodes. Wat wij vaak vergeten is: zonder een memorabele start en een abrupt einde – totale duisternis waar een seconde eerder de vlammen nog hoog oplaaiden

– zou álles ertussenin, ook al beslaat dit het merendeel van wat we in die periode deden of wilden of waar en wie we waren, anoniem tijdverlies zijn geweest. Al lang gedumpte op de stortplaatsen van ons geheugen. En in mijn geval vonden dat begin en het einde plaats in de winter, en wel in het noordoosten van de stad, op de grens tussen de wijken Borgerhout en Zurenborg. Een plek waar ik in die tijd zelden of nooit te vinden was.